

Nærværende sammendrag peger på pointer fra rapporten: "Præster, konfirmander og konfirmationsforberedelse" udarbejdet af Pernille Nærvig Petersen, efteråret 2017. Rapporten bygger på spørgeskemaundersøgelser blandt præster, litteratur, tidligere undersøgelser blandt konfirmander og samtaler. Baggrund og detaljerede diskussioner og tanker kan findes i selve rapporten.

Rapporten er struktureret ud fra hvad præsterne gerne vil have at konfirmanderne tager med sig fra konfirmationsforberedelsen. Ud fra dette ses på, hvad konfirmanderne tager med sig og til slut, hvilke pædagogiske principper, værktøjer og idéer, præsterne kan bruge i konfirmationsforberedelsen. I selve rapporten er også et afsnit om præsternes erfaringer og ønsker til kurser og materialer, som ikke er medtaget i dette sammendrag.

Hvad vil præsterne gerne have, at konfirmanderne tager med sig fra konfirmationsforberedelsen?

Præster i udvalgte provstier er blevet bedt om at reflektere over egen praksis i spørgeskemaer ud fra spørgsmålet: "Hvad vil du gerne have, at konfirmanderne tager med sig fra konfirmationsforberedelsen?" Der er 46 besvarede spørgeskemaer. Herefter er svarene blevet kategoriseret og uddybet og diskuteret i efterfølgende samtaler.

Præsternes svar ligger som oftest i mere end én kategori. Formålskategorierne er som følger:

Eksistens og konfirmandernes liv (29 præster)

Herunder ligger de svar, hvor der lægges vægt på sammenhængen til konfirmandernes livsverden: Refleksion over eksistentielle temaer, etik, hvad er det at være kristen, livstydning – tro og viden – det religiøse sprog, kristendommen i kulturen.

Præsterne ønsker her at vise, at kristendommen kan være en del af konfirmandernes liv og have samtaler om, hvad det vil kunne betyde. Der er stor vægt på tydning og religiøst sprog som en del af at ophæve skismaet mellem tro og viden (i betydningen af at den positivistiske naturvidenskabelige livstydning er den eneste gyldige, og at kristendommen ingen relevans har, fordi den ikke er positivistisk påviselig).

Praksis i tro og kirke (28 præster)

Herunder ligger de svar, hvor der lægges vægt på, at konfirmanderne skal opleve kirken og dens praksisser: Gudstjeneste – kirkerum – ritualer, salmer, bøn og åndeligt rum.

Præsterne ser 'gøre-dimensionen' som en væsentlig del af det at være kristen. De ønsker at åbne kirkens praksis for konfirmanderne. Der er en vægt på højmesse, bl.a. for at sikre at konfirmanderne ikke føler sig for fremmede, når de senere i livet skal til en højmesse. Bønspraksis og salmesang fremhæves dog også uden at være bundet til højmesse.

Relation og fællesskab (21 præster)

Herunder ligger de svar, hvor der lægges vægt på at konfirmander skal opleve gode relationer: Den personlige relation mellem præst og konfirmand, relationen til og fællesskabet med kirke og menighed, fællesskab på konfirmandholdet.

Præsterne ser den personlige relation som sjælesørgisk begrundet, konfirmanderne skal føle sig trygge ved også senere at opsøge en præst. De ser også relationen som vigtig, fordi konfirmanderne får en relation til et menneske, der står på mål for at være kristen og dermed i nogen grad kommer til at inkarnere kristendommen. Også relationen til kirkerummet, til menigheden og til andre kristne nævnes. Konfirmandholdet som menighed nævnes én gang, men i samtaler oplever jeg, at præsterne lægger vægt på et ordentligt fællesskab ud fra en tanke om kristne værdier.

Kognitiv viden (21 præster)

Herunder ligger de svar, hvor der lægges vægt på, at konfirmanderne skal have noget at vide: Jesu liv og død og opstandelse, Bibelen og lignelser, gudsbilleder, kirken, kristendommens grundlæggende dogmer og budskaber, Fadervor og trosbekendelsen.

Præsterne lægger vægt på, at konfirmanderne skal have et grundlag af viden for at kunne bevæge sig i de andre kategorier. Der er ikke tale om ren udenadslære. Der opleves et videnstab hos konfirmanderne gennem årene. Under grundlæggende dogmer og budskaber peges på det dobbelte kærlighedsbud og på næstekærlighed. Der bliver et overlap med andre kategorier for så vidt den nævnte viden bruges f.eks. til samtaler om, hvad gudsbilleder betyder i forhold til egen tro og sættes i sammenhæng med tro-viden.

Guds kærlighed og troens gave (12 præster)

Herunder ligger de svar, hvor der lægges vægt på at konfirmander får 'evangeliet', det glade budskab, tro og håb og kærlighed med sig. Herunder ligger: Guds ubetingede kærlighed, tro, det bedømmelsesfrie rum.

Præsterne her ligger vægt på, at konfirmanderne tager 'tro og håb' med sig, og at de får at vide, at Guds kærlighed er betingelsesløs. Umiddelbart er det interessant, at der ligger færrest svar hér. I samtaler siger præster, at de andre kategorier for dem er en del af dette punkt. De peger på, at 'formidlingen af Guds kærlighed' er svær at operationalisere (og i sidste ende er Helligåndens værk), og at de derfor i deres praksis begynder i de andre kategorier.

Opsamling

Man kan se de forskellige kategorier som forskellige veje til at åbne kristendommen for konfirmanderne. Konfirmationsforberedelsen er forkyndende undervisning og derfor står det hele indrammet af budskabet om evangeliet. Kategorierne supplerer hinanden, og meningen er ikke, at én kategori skal vælges frem for de andre. Kategorierne understøtter hinanden, som f.eks. når den gode relation betyder, at konfirmanderne engagerer sig i trospraksis, i samtaler og i videnstilegnelse, fordi de kan se, at det betyder noget for præsten. En del temaer kan bruges indenfor mange forskellige kategorier afhængig af hvilken vinkel, der vælges i undervisningen. Fadervor kan f.eks. være under 'Kognitiv viden' (når indholdet gennemgås og forklares), den kan være under 'Eksistens og konfirmandernes liv' (når vi ser på, hvad indholdet er i konfirmandernes livsverden), den kan være under Praksis i tro og kirke (når den fungerer som bøn), den kan være under 'Relation og fællesskab' (når vi beder den sammen i kor) og i sidste ende peger det hele hen på forkyndelsen af Guds kærlighed.

Hvad får konfirmanderne med i konfirmationsforberedelsen?

Konfirmanderne forventer før konfirmationsforberedelsen at få noget viden – og efter konfirmationsforberedelsen peger de især på relationen til præsten. Konfirmander er i gang med en

identitetsopbygning og ser på "What's in it for me?". De ser konfirmationsforberedelsen som en afklaringsfase op til konfirmationen. Konfirmander tænker meget konkret og erfaringsnært, fremfor abstrakt. De er åbne og nysgerrige overfor kirke og åndelighed. Men vurderes kirken som irrelevant, mister den sin mulighed for taletid og bliver ikke nødvendigvis opsøgt senere.

Eksistens og konfirmandernes liv

Konfirmander oplever mere tiltale end samtale. Det kan skyldes, at undervisningen ikke er særlig dialogisk, eller at undervisningen ikke rammer de unges eksistenstemaer. Konfirmanderne ser ofte en uforenelighed mellem tro og viden. De kan måske tildels undervejs få ophævet skismaet, men falder ofte tilbage i det igen.

Praksis i tro og kirke

Konfirmanderne vil gerne prøve en trospraksistilgang, selvom de er fremmede for det. Men de oplever sjældent kirkens gudstjenester eller andagten i forbindelse med konfirmationsforberedelsen som åndelige, givende eller relevante. Der hvor de engagerer sig lidt er, når de selv er (fysisk) aktive. De får heller ikke et forhold til salmer, hverken nye eller gamle. De oplever ikke fadervor som bøn, men mere som pensum. De bruger ingen af de religiøse praksisser i deres hverdagsliv efter konfirmationsforberedelsen.

Relation og fællesskab

72% af konfirmanderne kan lide deres præst. Den gode relation konstitueres af, at de oplever at præsten vil dem og kan lide dem. Når de (sammen med den gode relation) oplever, at kristendommen betyder noget for præsten, bliver de mere åbne for, om den betyder noget for dem. Præsten bliver en døråbner eller en dørlukker til kirken, afhængig af relationens kvalitet. I kraft af den gode relation bliver konfirmanderne også mere engagerede i de andre kategorier og involverer sig, fordi de kan se, at det betyder noget for præsten. Mange er mere åbne for at tale om svære emner med præsten end med en skolelærer. Konfirmanderne oplever ikke en relation til resten af menigheden. Meget få oplever stress og mobning på konfirmandholdet. Det er svært at sige, om der sker en kristen tydning af konfirmandernes oplevelse af den gode stemning i konfirmationsforberedelsen.

Kognitiv viden

Konfirmanderne forventer at få viden, og de synes, at de ved mere om kristendommen efter konfirmationsforberedelsen, selvom de ikke kan sætte ord på den nye viden. Det kan skyldes, at den nye viden ikke er til at forklare kognitivt, eller at den ikke har fæstnet sig.

Guds kærlighed og troens gave

Konfirmandernes gudsbillede efter konfirmationsforberedelsen er en sød og rar og magtesløs Gud. De oplever måske 'glimt af Gudsriget' bl.a. i det frirum uden stress og mobning som konfirmationsforberedelsen opleves som. Men de forstår det ikke nødvendigvis som 'glimt af Gudsriget'.

Opsamling

Relationen til præsten er afgørende for konfirmanderne. I høj grad er præsten døråbner eller dørlukker til kirken og evangeliet. Relationen er i sig selv meningsgivende for konfirmanderne, men den gode relation understøtter også samtidig konfirmandernes engagement på andre områder, viden, praksis, etc.

Konfirmanderne kommer med en grundlæggende åbenhed. Det er forstemmende, at de ikke oplever mange samtaler i konfirmationsforberedelsen, at mange oplever tro og viden som gensidigt udelukkende også efter konfirmationsforberedelsen, at de ikke tager kirkens åndelige praksis (bøn mm) med sig i livet fremover. Når det er sagt, så oplever størstedelen af konfirmanderne konfirmationsforberedelsen som et godt (om end nok lidt kedeligt) sted at være. Ikke mindst ser de tilbage på konfirmationen som en fantastisk dag og husker konfirmationsforberedelsen i lyset af konfirmationsdagen.

Hvad kan vi gøre pædagogisk?

Der er nogle væsentlige pædagogiske grundprincipper, som kan bruges som pejlemærker, når man planlægger sin undervisning:

Konfirmanderne skal aktiveres, så de engagerer sig og lærer bedre. Man lærer og husker bedre, når man selv har været aktiv.

Undervisningen skal varieres, så mange sanser kommer i spil. Læringsstilteorien er en hjælp til at huske variationen. I forhold til konfirmanderne er den kinæstetiske sans (krop og bevægelse) mere vigtig, end vi præster typisk tænker.

Der skal detailplanlægges, så man ikke ender i den 'nemme' løsning med at holde et tyve minutters foredrag – og så det er gennemtænkt, hvordan man aktiverer konfirmanderne på forskellige måder.

Man skal arbejde med at gøre sin undervisning relevant for konfirmanderne. Det gøres ved at finde konkrete udtryk for de abstrakte kristne temaer og ved at bygge undervisningen op fra det konkrete til det abstrakte. Det gøres ved at have forståelse for konfirmandernes og deres niveau og indrette spørgsmål, svar og opgaver, så de kan være med. Og ved at have forståelse for, at de har været i skole hele dagen, når de kommer, så de er ofte trætte af at sidde ned og lytte til en masse ord. Det gøres også ved at skabe anknætningspunkter i deres liv udenfor konfirmationsforberedelsen, både når vi taler om konkrete livserfaringer, der inddrages i undervisningen, men også ved at give dem opgaver for i form af samtaler med forældre, øvelse i aftenbøn, øvelse i næstekærlighed mm.

Klasseledelse er et problem for en del præster, der oplever urolige og uengagerede konfirmander. I forhold til klasseledelse er de ovenstående principper vigtige for at konfirmanderne ikke skal opleve undervisningen som irrelevant eller for svær – og derfor begynder at være uengagerede og urolige. Der skal der arbejdes med egen forståelse af og attitude overfor konfirmanderne. De skal kunne mærke, at man sætter pris på dem. Samtidig skal der sættes tydelige (og ikke for mange) rammer, som skal håndhæves med konsekvens og uden at man mister besindelsen over de 'irriterende møgninger'. Hvor gerne man end ville, så kan man ikke tvinge konfirmanderne til at være klogere, sødere, artigere, mere lyttende etc – det vi kan ændre på, er vores undervisning. Bliver den mere relevant for konfirmanderne på deres præmisser, så bliver klasseledelse automatisk et mindre problem. Det kan betyde, at vi må acceptere, at vi må gå på kompromis med vores høje og til tider urealistiske forventninger til, hvad undervisningen skal indeholde.

I det følgende peger jeg på forskellige pædagogiske metoder og idéer til undervisningen indenfor de enkelte formålskategorier. Flere metoder og idéer kan bruges i mere end én formålskategori – meget afhænger af vinkling. Konfirmanderne lærer ikke kun ud fra den undervisning, der er planlagt, men også ud

fra hvad de i forvejen ved, hvad de er interesserede i og ud fra deres livsomstændigheder. Vi kan derfor aldrig 'sikre' os, hvad den enkelte konfirmand får ud af den planlagte undervisning.

Eksistens og konfirmandernes liv

Konkrete pædagogiske virkemidler, når man arbejder med eksistens og konfirmandernes liv:

- Dialogiske samtalestrukturer som Cooperative Learning og filosofiske samtaler
- Spørgsmål fremfor svar, både præsten og konfirmander skal stille spørgsmål til hinanden.
- Lad konfirmander gøre sig deres tanker om temaet først vha. praktiske-fysiske øvelser i form af tavlestafet, quiz og byt, hjørner, dilemmaer etc. Derefter kan præsten følge op med sine tanker.
- Lad konfirmanderne arbejde med temaet andet end ord – lad dem finde på metaforer, male, skabe billeder med kroppen etc.
- Lad konfirmanderne finde paralleller og eksempler på temaet i eget liv.
- Lad dem finde kristendom og symboler i deres egen hverdag, musik, videoer, bøger, film etc.
- Udforsk sammen, find gode youtube-videoer eller citater, som I sammen finder mening i (præsten spørger fremfor at fortælle hvad han/hun synes, at pointen er).
- Skab rum for temaerne i deres hverdag, f.eks. ved at de skal tale med deres forældre om nogle af temaer som en form for lektier.
- CUR har udgivet en bog om at skabe refleksionsrum med konfirmander: "Hvad tror du selv" fra 2015. De har også skrevet en bog med vægt på fysiske, medinddragende aktiviteter: "Just do it" fra 2011.

Praksis i tro og kirke

- Lad konfirmanderne være (fysisk) aktive f.eks. med lystænding og bøn, og ikke kun passive lyttere.
- Brug kristuskranen i andagten for at understøtte taktile sans.
- Lav meditative øvelser i kirkerummet, så konfirmanderne oplever, at meditation også er en kristen tradition.
- Brug kirkerummet og andagten til trospraksis og ikke til at holde foredrag (som tolkes som undervisning).
- Lad konfirmanderne sætte ord på deres erfaringer med praksis (hvordan føles det, hvorfor tror I vi tænder lys/folder hænder etc.?).
- Giv dem lektier for i form af religiøse praksisser udenfor konfirmandlokalet, bed f.eks. aftenbøn i en uge og spørg til erfaringerne bagefter.
- Salmedans, der kan suppleres med andre måder at arbejde med salmen på (konfirmanderne tegner, forklarer etc.)
- Yderligere idéer hos Karen Togsverd Hansen

Relation og fællesskab

- Grundlæggende: arbejd med at kunne lide og forstå hver konfirmand. Elsk din konfirmand som dig selv.
- Smil, lav sjov og ros dem – vis, at du kan lide dem og sætter pris på, at de er der
- Brug dig selv og vis "what's in it for me", så de kan spejle sig.
- Sørg for at alle kan bidrage positivt undervejs i undervisningen ved at variere undervisningen
- Lad konfirmanderne tyde relationerne i et kristent lys.
- Leg også med konfirmanderne ind imellem, så I har det sjovt sammen.
- Få gæster udefra og tag på ekskursion, så der er flere repræsentanter for kirken.
- Lav en hyggeaften, hvor de får udleveret kirkens billeder fra konfirmationen efter sommerferien.

- Lad dem skrive et brev til sig selv, inviter til hyggeaften efter et år og udlever brevet.
- Hold årlig hyggeaften, hvor alle gamle konfirmander bliver inviteret.
- Hold liv i gamle Facebook-grupper med konfirmander, f.eks. ved én månedlig besked.

Kognitiv viden

- Lad konfirmanderne selv arbejde med den valgte viden, foredrag er den ringeste formidlingsform.
- Brug brainstormteknikker til opvarmning for at få deres viden på banen. Ros det, når de ved noget.
- Lad konfirmanderne selv arbejde med den valgte viden på forskellige måder og med inddragelse af flere sanser (læringsstile: høre, se, røre, gøre).
- Omsæt viden til fortællinger og erfaringer. Lad derefter konfirmanderne arbejde med fortællingerne.
- Lad konfirmanderne stille spørgsmål til, hvad de vil vide noget om.
- Stil spørgsmål til konfirmanderne, så de selv skal tænke i svarmuligheder.
- Vær selektiv med hvilken viden, der er relevant at give konfirmanderne, og hvorfor den er relevant.

Guds kærlighed og troens gave

Denne kategori er den sværeste at finde konkrete pædagogiske metoder til, da troen på/erfaringen af Guds kærlighed i sidste ende afhænger af Helligånden. Man kan diskutere, om der findes en 'helligåndspædagogik' – eller om al pædagogik er helligåndspædagogik for så vidt det foregår i en forkyndende ramme.

- Brug også andre undervisningsmetoder end skolen, så vi ikke reproducerer skolens mønstre med hvem der er klog, populær, etc.
- Brug vidnesbyrd fra dig selv og andre, så de kan se, hvad evangeliet betyder i menneskers liv.
- Fortæl om sjælesørgerfunktionen, så de ved, at der er et bedømmelsesfrit rum i samtalen med præsten.
- Brug de andre kategorier, så de åbner op for erfaringen af Guds kærlighed og troens gave.